

บทที่ ๔

สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อรวบรวมความคิดเห็นในการเขียนภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กของศิลปิน ๓ ลักษณะ คือ ภาพการ์ตูน ภาพลายเส้น และภาพสีน้ำ ว่าควรจะมีความเหมาะสมกับเนื้อเรื่องของหนังสือสำหรับเด็กประเภททกล้อมเด็ก นิทานชาวบ้าน นิทานสอนคติธรรม จินตนิยาย เรื่องตลกขบขัน ร้อยกรอง เรื่องเกี่ยวกับสัตว์ เรื่องสมจริง เรื่องผจญภัย นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ ชิวประวัติ และสารคดีที่ระดับใด รวมทั้งเพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของภาพประกอบหนังสือภาษาไทยสำหรับเด็ก ในด้านที่เกี่ยวข้องกับยุคของภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็ก ลักษณะของภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็ก สีของภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็ก เทคนิคในการสร้างภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็ก ประเภทของหนังสือสำหรับเด็กที่ใช้ภาพประกอบ และศิลปินผู้เขียนภาพประกอบหนังสือภาษาไทยสำหรับเด็ก ตลอดจนเพื่อศึกษาชีวประวัติ และผลงานของศิลปินร่วมสมัยผู้เขียนภาพประกอบหนังสือภาษาไทยสำหรับเด็ก จำนวน ๔๐ คน เกี่ยวกับประเภทของศิลปิน อายุของศิลปิน การศึกษาในสถาบันศิลปะ ความถนัดในการเขียนภาพ ผลงานในการเขียนภาพประกอบ ภาพประกอบในหนังสือสำหรับเด็กที่ได้รับรางวัล

ผลของการวิจัยสรุปได้ดังนี้

๑. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเขียนภาพประกอบลักษณะต่าง ๆ ของศิลปินที่มีความเหมาะสมกับเนื้อเรื่องของหนังสือสำหรับเด็กแต่ละประเภท ปรากฏผลดังนี้
 - ๑.๑ คำมีขนิม เลขคณิตและคำเป็ียง เบนมาตรฐานของความคิดเห็นเกี่ยวกับการเขียนภาพประกอบลักษณะต่าง ๆ ของศิลปินที่มีความเหมาะสมกับเนื้อเรื่องของหนังสือสำหรับเด็กแต่ละประเภท ศิลปินมีความเห็นว่า ภาพการ์ตูนมีความเหมาะสมที่ระดับมากที่สุดกับเนื้อเรื่องประเภทเรื่องตลกขบขัน และมีความเหมาะสมที่ระดับมากที่สุดกับเนื้อเรื่องประเภทร้อยกรอง และบทกล่อมเด็ก รวมทั้งมีความเหมาะสมที่ระดับพอควรกับเนื้อเรื่องประเภท

นิทานสอนคติธรรม สารคดี เรื่องเกี่ยวกับสัตว์ เรื่องสมจริง จินตนิยาย นิทานชาวบ้าน
นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ เรื่องผจญภัย แต่มีความเหมาะสมที่ระดับน้อยกับเนื้อเรื่องประเภท
ชีวประวัติ

ภาพถ่ายเส้น มีความเหมาะสมที่ระดับมากกับเนื้อเรื่องประเภทนวนิยาย
อิงประวัติศาสตร์ ชิวประวัติ นิทานสอนคติธรรม และมีความเหมาะสมที่ระดับพอควรกับ
เนื้อเรื่องประเภทนิทานชาวบ้าน เรื่องสมจริง สารคดี เรื่องเกี่ยวกับสัตว์ เรื่องตลก
ขบขัน บทกล่อมเด็ก จินตนิยาย ร้อยกรอง แต่มีความเหมาะสมที่ระดับน้อยกับเนื้อเรื่อง
ประเภทผจญภัย

ภาพสีน้ำ มีความเหมาะสมที่ระดับมากที่สุดกับเนื้อเรื่องประเภทจินตนิยาย
และมีความเหมาะสมที่ระดับมากกับเนื้อเรื่องประเภทเรื่องสมจริง เรื่องเกี่ยวกับสัตว์ รวม
ทั้งมีความเหมาะสมที่ระดับพอควรกับเนื้อเรื่องประเภทสารคดี เรื่องผจญภัย นวนิยายอิง
ประวัติศาสตร์ ชิวประวัติ นิทานสอนคติธรรม บทกล่อมเด็ก แต่มีความเหมาะสมที่ระดับ
น้อยกับเนื้อเรื่องประเภทร้อยกรอง นิทานชาวบ้าน และเรื่องตลกขบขัน

๑.๒ ค่าความแปรปรวนแบบทางเดียวของความคิดเห็นเกี่ยวกับการเขียน
ภาพประกอบลักษณะต่าง ๆ ของศิลปินที่มีความเหมาะสมกับเนื้อเรื่องของหนังสือสำหรับเด็ก
แต่ละประเภท ศิลปินมีความเห็นว่า ภาพการ์ตูน ภาพถ่ายเส้น และภาพสีน้ำ มีความ
เหมาะสมแตกต่างกันกับเนื้อเรื่องของหนังสือประเภทบทกล่อมเด็ก นิทานชาวบ้าน นิทาน
สอนคติธรรม จินตนิยาย เรื่องตลกขบขัน ร้อยกรอง เรื่องเกี่ยวกับสัตว์ เรื่องสมจริง
เรื่องผจญภัย นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ ชิวประวัติ และสารคดี อย่างมีนัยสำคัญทาง
สถิติที่ระดับ .๐๑

๑.๓ ทดสอบความแตกต่างระหว่างค่ามัธยฐานเลขคณิตที่ละคู่ของความคิดเห็น
เกี่ยวกับการเขียนภาพประกอบลักษณะต่าง ๆ ของศิลปินที่มีความเหมาะสมกับเนื้อเรื่องของ
หนังสือสำหรับเด็กแต่ละประเภท ศิลปินมีความเห็นว่า ภาพแต่ละคู่มีความเหมาะสมกับเนื้อ
เรื่องแต่ละประเภทแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ คือ ภาพการ์ตูนและภาพ
ลายเส้น ภาพการ์ตูนและภาพสีน้ำ มีความเหมาะสมแตกต่างกันกับเนื้อเรื่องประเภทเรื่อง

ตลกขบขัน ร้อยกรอง และบทกล่อมเด็ก ส่วนภาพถ่ายเส้นและภาพสีน้ำมีความเหมาะสมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญกับเนื้อเรื่องประเภทดังกล่าว

ภาพถ่ายเส้นและภาพสีน้ำ ภาพถ่ายเส้นและภาพการ์ตูน มีความเหมาะสมแตกต่างกันกับเนื้อเรื่องประเภทนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ ชิวประวัติ นิทานสอน คติธรรม และนิทานชาวบ้าน ส่วนภาพสีน้ำและภาพการ์ตูน มีความเหมาะสมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญกับเนื้อเรื่องประเภทดังกล่าว นอกจากนี้เนื้อเรื่องประเภทชิวประวัติ ประเภทเตียวที่ภาพสีน้ำและภาพการ์ตูน มีความเหมาะสมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญอีกด้วย

ภาพสีน้ำและภาพถ่ายเส้น ภาพสีน้ำและภาพการ์ตูน มีความเหมาะสมแตกต่างกันกับเนื้อเรื่องประเภทจินตนิยาย เรื่องสมจริง เรื่องเกี่ยวกับสัตว์ สารคดี และเรื่องผจญภัย ส่วนภาพการ์ตูนและภาพถ่ายเส้น มีความเหมาะสมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญกับเนื้อเรื่องประเภทดังกล่าว

๒. ผลการวิเคราะห์ประวัติและวิวัฒนาการของภาพประกอบหนังสือภาษาไทยสำหรับเด็ก ซึ่งศึกษาในด้านที่เกี่ยวกับยุคของภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็ก ลักษณะของภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็ก สีของภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็ก เทคนิคในการสร้างภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็ก ประเภทของหนังสือสำหรับเด็กที่ใช้ภาพประกอบ และศิลปินผู้เขียนภาพประกอบหนังสือภาษาไทยสำหรับเด็ก ปรากฏผลดังนี้

๒.๑ ยุคของภาพประกอบหนังสือภาษาไทยสำหรับเด็ก แบ่งออกได้เป็น ๔ ยุค แต่ละยุคมีชื่อเรียกตามลักษณะของการนำภาพประกอบมาใช้ คือ ยุคที่ ๑ ยุคไม่ปรากฏภาพประกอบ เพราะภาพประกอบยังไม่มีการนำมาใช้ในหนังสือสำหรับเด็กของยุคนี้ ยุคที่ ๒ เป็นยุคภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กในโรงเรียน ภาพประกอบถูกนำมาใช้ในหนังสือแบบเรียนตามโรงเรียนเป็นครั้งแรก ยุคที่ ๓ ยุคภาพประกอบหนังสือนิทานและการ์ตูน หนังสือสำหรับเด็กได้นำมาใช้ในหนังสือทั้ง ๒ ประเภท เป็นส่วนใหญ่ ยุคที่ ๔ ยุคภาพประกอบหนังสือก้าวหน้า ภาพประกอบในยุคนี้มีความก้าวหน้าพัฒนาขึ้นไปพร้อม ๆ กับหนังสือสำหรับเด็กเป็นอันมาก และยุคที่ ๕ เป็นยุคภาพประกอบหนังสือประกวด หน่วยงานต่าง ๆ ได้จัดให้มีการประกวดหนังสือสำหรับเด็กอย่างกว้างขวาง ภาพประกอบถูกนำมาใช้ในหนังสือสำหรับเด็กที่มีเนื้อเรื่องต่าง ๆ กันหลายประเภท

๒.๒ ลักษณะของภาพประกอบหนังสือภาษาไทยสำหรับเด็ก ลักษณะของภาพประกอบที่ปรากฏให้เห็นในยุคที่ ๒ เป็นครั้งแรกนั้น เป็นภาพแกะไม้อย่างหยาบ และได้เปลี่ยนไปเป็นภาพเขียนลายเส้น ชาว คำ ในยุคที่ ๓ ยุคที่ ๔ ภาพประกอบเริ่มมีสีเข้ามาใช้เป็นครั้งแรก ยุคที่ ๕ ภาพประกอบในยุคนี้มีลักษณะ คือ ภาพการ์ตูน ภาพลายเส้น ภาพสีน้ำ ภาพสีประเภทอื่น ๆ หลายสี และภาพที่สร้างขึ้นด้วยเครื่องพิมพ์

๒.๓ สีของภาพประกอบหนังสือภาษาไทยสำหรับเด็ก ภาพประกอบหนังสือภาษาไทยสำหรับเด็ก ไม่ปรากฏว่ามีการนำสีมาใช้ในยุคที่ ๒ และยุคที่ ๓ เนื่องจากภาพประกอบทั้งสองยุคเป็นภาพแกะไม้และภาพเขียนลายเส้นชาว คำ ซึ่งในทางการพิมพ์เรียกว่าไม่มีสีทั้งสิ้น เพิ่งจะปรากฏว่ามีการนำสีมาใช้เป็นครั้งแรกในยุคที่ ๔ สีดังกล่าวเป็นสีน้ำและได้นำมาใช้ในยุคต่อมาอย่างกว้างขวางด้วย ยุคที่ ๕ สีที่ใช้ในภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กนอกจากจะเป็นสีน้ำแล้ว ยังมีสีประเภทอื่น ๆ หลายสี นำมาสร้างเป็นภาพด้วยเทคนิคที่ทันสมัย

๒.๔ เทคนิคในการสร้างภาพประกอบหนังสือภาษาไทยสำหรับเด็ก ภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กในยุคที่ ๒ ซึ่งเป็นภาพแกะไม้ ใช้เทคนิคในการสร้างภาพด้วยฝีมือของศิลปินเป็นส่วนใหญ่ ส่วนในยุคที่ ๓ เทคนิคการสร้างภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กยังคงอาศัยฝีมือของศิลปินอยู่ และมีเครื่องมือเข้ามาเกี่ยวข้องในการจำลองภาพไปพิมพ์ด้วยบ้างเล็กน้อย ยุคที่ ๔ เทคนิคในการสร้างภาพประกอบหนังสือและการจำลองภาพไปพิมพ์ได้ใช้เครื่องมือต่าง ๆ เข้าช่วยเพิ่มมากขึ้น ตลอดจนใช้วิธีการพิมพ์ด้วยเครื่องพิมพ์ออฟเซต ซึ่งเป็นเครื่องพิมพ์ที่ทันสมัย ยุคที่ ๕ ภาพประกอบในยุคนี้ใช้เทคนิคในการสร้างด้วยเครื่องมือและเครื่องจักรเป็นส่วนใหญ่ เช่น ใช้เครื่องพิมพ์สร้างภาพทำให้มีมิติใหม่ ๆ เกิดขึ้นได้มาก

๒.๕ เนื้อเรื่องของหนังสือภาษาไทยสำหรับเด็กประเภทต่าง ๆ ที่ใช้ภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กที่ใช้ภาพประกอบ ซึ่งปรากฏในยุคที่ ๒ เป็นครั้งแรก เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทเรื่องเกี่ยวกับสัตว์และสิ่งของ เรื่องสมจริง สารคดี นิทานชาวบ้าน และเรื่องผจญภัย ยุคที่ ๓ หนังสือสำหรับเด็กมีเนื้อเรื่องประเภทนิทานชาวบ้าน นิทานสอนศีลธรรม เรื่องเกี่ยวกับสัตว์ และเรื่องสมจริง ยุคที่ ๔ เนื้อเรื่องของหนังสือสำหรับเด็ก

มีหลายประเภทมากขึ้น คือ นิทานชาวบ้าน จินตนิยาย เรื่องสมจริง เรื่องเกี่ยวกับสัตว์ เรื่องผจญภัย และในยุคที่ ๕ หนังสือสำหรับเด็กที่ใช้ภาพประกอบมีเนื้อเรื่องประเภทต่าง ๆ อย่างครบถ้วน รวม ๑๒ ประเภท คือ บทกล่อมเด็ก นิทานชาวบ้าน นิทานสอนคดีธรรม จินตนิยาย เรื่องตลกขบขัน ร้อยกรอง เรื่องเกี่ยวกับสัตว์ เรื่องสมจริง เรื่องผจญภัย นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ ชิวประวัติ และสารคดี

๒.๖ ศิลปินผู้เขียนภาพประกอบหนังสือภาษาไทยสำหรับเด็ก ที่ปรากฏชื่อในหนังสือสำหรับเด็กในยุคที่ ๒ เป็นศิลปินของกรมราชบัณฑิตซึ่งสร้างภาพประกอบหนังสือแบบเรียนสำหรับเด็กเป็นส่วนใหญ่ และมีจำนวนไม่มากนัก ต่อมาในยุคที่ ๓ ศิลปินผู้สร้างภาพประกอบมักเป็นศิลปินอิสระ เขียนภาพประกอบให้กับหนังสือแบบเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ และเขียนภาพประกอบหนังสือทั่ว ๆ ไปด้วย ในยุคที่ ๔ ศิลปินผู้เขียนภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กมีจำนวนมากขึ้น ศิลปินเหล่านี้ มีทั้งศิลปินผู้เขียนภาพอิสระ และเขียนภาพประจำสำนักพิมพ์เอกชน สำหรับในยุคที่ ๕ ศิลปินผู้เขียนภาพประกอบมีจำนวนมากกว่ายุคใด และมีศิลปินหลายประเภทด้วยกันทั้งที่เป็นศิลปินอิสระ เขียนภาพประจำสำนักพิมพ์ของรัฐ ตลอดจนเขียนภาพประจำสำนักพิมพ์เอกชน แต่ศิลปินที่มีชื่อเสียง มักเป็นศิลปินผู้เขียนภาพอิสระ และเป็นศิลปินผู้เขียนภาพประจำสำนักพิมพ์เอกชน ศิลปินเหล่านี้ ได้ใช้เทคนิคในการสร้างภาพที่ทันสมัย ทำให้ภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กของไทยมีคุณภาพ ได้มาตรฐานยิ่งขึ้น

๓. ผลการวิเคราะห์ชีวประวัติ และผลงานของศิลปินเกี่ยวกับประเภทของศิลปิน อายุของศิลปิน การศึกษาในสถาบันศิลปะ ความถนัดในการเขียนภาพ ผลงานในการเขียนภาพประกอบ และภาพประกอบในหนังสือที่ได้รับรางวัล ปรากฏผลดังนี้

ศิลปินผู้เขียนภาพประกอบหนังสือภาษาไทยสำหรับเด็กร่วมสมัย จำนวน ๔๐ คน เป็นศิลปินอิสระ ร้อยละ ๓๒.๕๐ ประจำสำนักพิมพ์ของรัฐ ร้อยละ ๓๒.๕๐ ประจำสำนักพิมพ์เอกชน ร้อยละ ๓๕.๐๐ มีอายุระหว่าง ๒๐-๓๐ ปี ร้อยละ ๓๕.๐๐ ระหว่าง ๓๑-๔๐ ปี ร้อยละ ๔๕.๐๐ และตั้งแต่ ๔๑ ปี ขึ้นไป ร้อยละ ๒๐.๐๐ ศิลปินเหล่านี้ผ่านการศึกษานในสถาบันศิลปะ จากวิทยาลัยเพาะช่าง ร้อยละ ๔๗.๕๐ มหาวิทยาลัยศิลปากร ร้อยละ ๓๕.๐๐ และสถาบันการศึกษาอื่น ๆ ร้อยละ ๑๗.๕๐ ศิลปินจำนวน ๔๐ คนดังกล่าวมีความถนัดใน

การเขียนภาพซึ่งเป็นคุณสมบัติเฉพาะตัว ๓ ลักษณะ คือ ถนัดในการเขียนภาพการ์ตูน ร้อยละ ๓๐.๐๐ ภาพลายเส้น ร้อยละ ๓๗.๕๐ และภาพสีน้ำ ร้อยละ ๓๒.๕๐ รวมทั้งมีผลงานในการเขียนภาพประกอบหนังสือ ระหว่าง ๑-๓ เล่ม ร้อยละ ๓๐.๐๐ ระหว่าง ๔-๖ เล่ม ร้อยละ ๒๐.๐๐ ตั้งแต่ ๖ เล่ม ขึ้นไป ร้อยละ ๕๐.๐๐ ศิลปินจำนวนนี้ มีผลงานในหนังสือที่ได้รับรางวัล จำนวน ๑ เรื่อง ร้อยละ ๓๐.๐๐ ได้รับรางวัล จำนวน ๒ เรื่อง ร้อยละ ๕.๐๐ และได้รับรางวัลตั้งแต่ ๓ เรื่อง ขึ้นไป ร้อยละ ๗.๒๐

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลของการวิจัยซึ่งเป็นการคิดเห็นเกี่ยวกับการเขียนภาพลักษณะต่าง ๆ ของศิลปินประกอบเนื้อเรื่องของหนังสือสำหรับเด็กแต่ละประเภทนั้น ศิลปินมีความเห็นว่า ภาพการ์ตูน ภาพลายเส้น และภาพสีน้ำ มีระดับความเหมาะสมแตกต่างกันออกไปตามเนื้อเรื่องของหนังสือสำหรับเด็กแต่ละประเภท คือ

ภาพการ์ตูน ซึ่งมีคุณสมบัติในการสร้างอารมณ์ขัน ล้อเลียน หรือประชดประชันให้บังเกิดขึ้นได้ดี ศิลปินมีความเห็นว่ามีความเหมาะสมที่ระดับมากที่สุดกับเนื้อเรื่องประเภทเรื่องตลกขบขัน และมีความเหมาะสมที่ระดับมากกับเนื้อเรื่องประเภทร้อยกรอง และบทกล่อมเด็ก รวมทั้งมีความเหมาะสมที่ระดับพอควรกับเนื้อเรื่องประเภทนิทานสอนศีลธรรม สารคดี เรื่องเกี่ยวกับสัตว์ เรื่องสมจริง จินตนิยาย นิทานชาวบ้าน นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ เรื่องผจญภัย ตลอดจนมีความเหมาะสมที่ระดับน้อยกับเนื้อเรื่องประเภทชีวประวัติ

เมื่อนำความคิดเห็นของศิลปินเกี่ยวกับการเขียนภาพการ์ตูน ประกอบเนื้อเรื่องของหนังสือแต่ละประเภทดังกล่าว ไปวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว และทดสอบความแตกต่างของค่ามัธยฐานเลขคณิตทีละคู่ ปรากฏว่า ภาพการ์ตูน ภาพลายเส้น และภาพสีน้ำ มีความเหมาะสมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ กับเนื้อเรื่องประเภทเรื่องตลกขบขัน ร้อยกรอง และบทกล่อมเด็ก แสดงว่า ความคิดเห็นของศิลปินเกี่ยวกับการเขียนภาพประกอบเนื้อเรื่องของหนังสือสำหรับเด็กแต่ละประเภทนั้น ภาพการ์ตูนมีความ

เหมาะสมที่ระดับมากที่สุดกับเนื้อเรื่องประเภทตลกขบขัน ซึ่งเป็นเรื่องทำนองเหลือเชื่อ เหลวไหล ที่สามารถสร้างอารมณ์ขันได้ดี และมีความเหมาะสมที่ระดับมากกับเนื้อเรื่องประเภทร้อยกรอง ซึ่งเป็นเรื่องที่สร้างความสนุกสนาน สอดแทรกอารมณ์ขันและภาพพจน์ที่ตึงงาม รวมทั้งเนื้อเรื่องประเภทบทกล่อมเด็ก ซึ่งเป็นเรื่องของความผูกพันระหว่างแม่กับลูก การอบรมสั่งสอน ล้อเลียน ประชดประชัน นับว่าสอดคล้องกับการศึกษาของ สุภัตตรา ชุมเกตุ ที่พบว่า ภาพการ์ตูนสามารถสร้างอารมณ์ขัน ล้อเลียน หรือประชดประชันได้ดี^๑ และการศึกษาของ ลาวรรณ โฉมเจลา ที่พบว่า ภาพการ์ตูนเร้าให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์ รวมทั้งปลูกฝังความสนใจในการอ่านของเด็กได้ด้วย^๒

ภาพลายเส้น ซึ่งมีคุณสมบัติในการสร้างสิ่งที่เป็นนามธรรมให้ปรากฏเป็นรูปธรรม โดยการถ่ายทอดสิ่งที่เป็นจริง จินตนาการ หรือสัญลักษณ์ต่าง ๆ ให้เป็นรูปร่างที่เข้าใจง่ายขึ้น ศิลปินมีความเห็นว่า มีความเหมาะสมที่ระดับมากกับเนื้อเรื่องประเภทนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ ชิวประวัติ นิทานสอนศีลธรรม และมีความเหมาะสมที่ระดับพอควรกับเนื้อเรื่องประเภทนิทานชาวบ้าน เรื่องสมจริง สารคดี เรื่องเกี่ยวกับสัตว์ เรื่องตลกขบขัน บทกล่อมเด็ก จินตนิยาย ร้อยกรอง ตลอดจนมีความเหมาะสมที่ระดับน้อยกับเนื้อเรื่องประเภทผจญภัย

เมื่อนำความคิดเห็นของศิลปินเกี่ยวกับการเขียนภาพลายเส้นประกอบเนื้อเรื่องของหนังสือแต่ละประเภทดังกล่าว ไปวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว และทดสอบความแตกต่างของค่ามัธยฐานเลขคณิตทีละคู่ ปรากฏว่า ภาพลายเส้น ภาพสีน้ำ และภาพการ์ตูน มีความเหมาะสมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ กับเนื้อเรื่องประเภทนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ ชิวประวัติ นิทานสอนศีลธรรม และนิทานชาวบ้าน แสดงว่า ความคิดเห็นของศิลปินเกี่ยวกับการเขียนภาพประกอบเนื้อเรื่องของหนังสือสำหรับ

^๑สุภัตตรา ชุมเกตุ, วรรณกรรมสำหรับเด็กและวัยรุ่น, หน้า ๑๐๖.

^๒ลาวรรณ โฉมเจลา, "ผลดีผลเสียจากการอ่านการ์ตูนของเด็กชั้นประถมปลาย," หน้า ๗๕.

เด็กแต่ละประเภทนั้น ภาพลายเส้นมีความเหมาะสมที่ระดับมากกับเนื้อเรื่องประเภทนวนิยาย อิงประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นเรื่องที่แสดงถึงสิ่งซึ่งไม่มีในสถานการณ์จริงให้ปรากฏเสมือนว่าได้เกิดขึ้นในสถานที่จริงสามารถพบเห็นได้ รวมทั้งเนื้อเรื่องประเภท ชีวประวัติ เป็นเรื่องที่แสดงถึงตัวอย่างชีวิตของบุคคลที่เป็นจริงซึ่งเกิดขึ้นแล้วในอดีต ตลอดจน นิทานสอนศีลธรรม เป็นเรื่อง ที่ต้องการอธิบายถึงสิ่งซึ่งเป็นนามธรรมให้ปรากฏออกมาเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ยังมีความเหมาะสมที่ระดับพอควรกับเนื้อเรื่องประเภท นิทานชาวบ้าน ซึ่งเป็นเรื่องที่แสดงอารมณ์ ความคิด หรือจินตนาการของคนในสมัยก่อน นับว่า สอดคล้องกับผลของการวิจัยของ ริชาร์ด เอช. บลูมเมอร์ (Richard H. Bloomer) ซึ่งพบว่า ภาพลายเส้นสามารถเร้าความสนใจของเด็กให้เกิดความคิดที่เป็นจริงได้^๑

ภาพสีน้ำ ซึ่งมีคุณสมบัติในการสร้างบรรยากาศที่สดใส ปลอดภัยสบาย ให้ความรู้สึกที่สมจริง และสร้างจินตนาการให้เกิดขึ้นได้มาก ศิลปินมีความเห็นว่า มีความเหมาะสมที่ระดับมากที่สุดกับเนื้อเรื่องประเภทจินตนิยาย และมีความเหมาะสมที่ระดับมากกับเนื้อเรื่องประเภทเรื่องสมจริง เรื่องเกี่ยวกับสัตว์ รวมทั้งมีความเหมาะสมที่ระดับพอควรกับเนื้อเรื่องประเภทสารคดี เรื่องผจญภัย นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ ชิวประวัติ นิทานสอนศีลธรรม บทกล่อมเด็ก ตลอดจนมีความเหมาะสมที่ระดับน้อยกับเนื้อเรื่องประเภทร้อยกรอง นิทานชาวบ้าน และเรื่องตลกขบขัน

เมื่อนำความคิดเห็นของศิลปินเกี่ยวกับการเขียนภาพลายเส้นประกอบเนื้อเรื่อง ของหนังสือแต่ละประเภทดังกล่าวไปวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว และทดสอบความแตกต่างของค่ามัธยฐานเลขคณิตทีละคู่ ปรากฏว่า ภาพสีน้ำ ภาพลายเส้น และภาพการ์ตูน มีความเหมาะสมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ กับเนื้อเรื่องประเภทจินตนิยาย เรื่องสมจริง เรื่องเกี่ยวกับสัตว์ สารคดี และเรื่องผจญภัย แสดงว่า ความ

^๑Bloomer, "Children's Preferences and Responses as Related to Styles and Themes of Illustrations." pp. 330-340.

คิดเห็นของศิลปินเกี่ยวกับการเขียนภาพประกอบเนื้อเรื่องของหนังสือสำหรับเด็กแต่ละประเภท นั้น ภาพสีน้ำมีความเหมาะสมที่ระดับมากที่สุดกับเนื้อเรื่องประเภทจินตนิยาย ซึ่งเป็นเรื่องของความเป็นจริง และความฝันที่สามารถสร้างเสริมจินตนาการให้กว้างไกลยิ่งขึ้น และมีความเหมาะสมที่ระดับมากกับเนื้อเรื่องประเภท เรื่องสมจริง เป็นเรื่องที่ทำให้ข้อเท็จจริง และจินตนาการที่สมเหตุสมผล ซึ่งสามารถเกิดขึ้นได้จริง รวมทั้งเนื้อเรื่องประเภท เรื่องเกี่ยวกับสัตว์ เป็นเรื่องเกี่ยวกับสัตว์จริง ๆ สัตว์ในจินตนาการ หรือสัตว์ที่เป็นสัญลักษณ์ของมนุษย์ นอกจากนี้ ยังมีความเหมาะสมที่ระดับพอควรกับเนื้อเรื่องประเภท สารคดี เป็นเรื่องที่ทำให้ข่าวสารความรู้ ซึ่งเป็นข้อเท็จจริงต่าง ๆ อย่างตรงไปตรงมา ตลอดจนเนื้อเรื่องประเภท ผจญภัย เป็นเรื่องที่สร้างความตื่นเต้น กล้าหาญ และจินตนาการให้เกิดขึ้นได้อย่างกว้างขวาง นับว่าสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ริชาร์ด เอช. บลูมเมอร์ (Richard H. Bloomer) ซึ่งพบว่า ภาพสีน้ำช่วยให้เด็กเกิดจินตนาการได้มากกว่าภาพลักษณะอื่น ๆ^๑

ผลของการวิจัยซึ่งเป็นความคิดเห็นเกี่ยวกับการเขียนภาพประกอบลักษณะต่าง ๆ ของศิลปินนี้ ปรากฏว่า นอกจากภาพแต่ละลักษณะจะมีความเหมาะสมกับเนื้อเรื่องของหนังสือแต่ละประเภทที่ระดับต่าง ๆ กันแล้ว ภาพแต่ละลักษณะยังมีคุณสมบัติเป็นการเฉพาะของตัวเอง ซึ่งมีความสอดคล้อง กับเนื้อเรื่องของหนังสือแต่ละประเภทที่มีลักษณะเป็นการเฉพาะตัว เช่นเดียวกันด้วย และจากผลของความคิดเห็นเกี่ยวกับการเขียนภาพประกอบลักษณะต่าง ๆ ของศิลปินยังเป็นการแสดงให้เห็นว่า ศิลปินมีแนวทางในการเขียนภาพประกอบเป็นของตนเอง โดยศิลปินเป็นผู้พิจารณาว่าภาพลักษณะใดเหมาะสมกับเนื้อเรื่องประเภทใด ผลการวิจัยนี้ นับว่าสอดคล้องกับการศึกษาเกี่ยวกับการใช้ภาพประกอบแต่ละประเภทที่มีความเหมาะสมกับเนื้อเรื่องของหนังสือที่ได้รับรางวัลแคลด์คอต (Caldecott Medal) ที่ผู้วิจัยได้ศึกษานำมาก่อนแล้ว และยังเป็นการรับกับสมมติฐานของการวิจัยที่ว่า การสร้างภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็ก ศิลปินควรมีแนวทางในการเขียนภาพว่า ภาพลักษณะใดเหมาะสมกับเนื้อเรื่องประเภทใด ตลอดจนภาพประกอบที่ศิลปินสร้างขึ้นกับเนื้อเรื่องหนังสือ น่าจะมีความ

^๑Ibid.

เหมาะสมสอดคล้องกัน นอกจากนั้น ผลของความคิดเห็นของศิลปินดังกล่าว ยังสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการสร้างภาพประกอบหนังสือภาษาไทยสำหรับเด็กต่อไปด้วย

สำหรับประวัติ และวิวัฒนาการของภาพประกอบหนังสือภาษาไทยสำหรับเด็กของไทยจะเห็นว่า ภาพประกอบ ยังไม่มีการนำมาใช้ในหนังสือภาษาไทยสำหรับเด็กในยุคแรก ๆ แต่อย่างใด เพราะหนังสือสำหรับเด็กในยุคนี้ เขียนด้วยเส้นรง หรือหมึกลงในสมุดข่อย ซึ่งเป็นสมุดไทย เป็นตัวอักษรไทยโบราณล้วน ๆ เพียงอย่างเดียว ภาพประกอบหนังสือภาษาไทยสำหรับเด็ก เพิ่งปรากฏหลักฐานการนำมาใช้อย่างจริงจังหลังจากที่มีการจัดตั้งกรมศึกษาธิการขึ้นแล้ว ในปี พ.ศ. ๒๔๓๐ ซึ่งเป็นยุคที่ ๒ ของภาพประกอบหนังสือภาษาไทยสำหรับเด็ก ภาพประกอบในยุคนี้เป็นภาพแกะไม้ขาวดำ สร้างขึ้นโดยฝีมือของศิลปินกรมราชบัณฑิตเป็นส่วนใหญ่ หนังสือที่ใช้ภาพประกอบดังกล่าว มีเนื้อเรื่องประเภทเรื่องเกี่ยวกับสัตว์และสิ่งของ เรื่องสมจริง สารคดี นิทานชาวบ้าน และผจญภัย ต่อมาในยุคที่ ๓ ภาพประกอบหนังสือได้เปลี่ยนจากภาพแกะไม้ไปเป็นภาพเขียนลายเส้น ขาวดำ เขียนโดยศิลปินที่เป็นผู้เขียนภาพอิสระ ซึ่งเขียนภาพประกอบในหนังสือสำหรับเด็กที่มีเนื้อเรื่องประเภทนิทานสอนคดีธรรม เรื่องสมจริง เรื่องเกี่ยวกับสัตว์ นอกจากนั้น ในยุคนี้ยังมีภาพการ์ตูนเกิดขึ้นอีกด้วย ยุคที่ ๔ ภาพประกอบหนังสือเริ่มมีสีเข้ามาใช้เป็นครั้งแรก สีดังกล่าวเป็นสีน้ำ การจำลองภาพสีน้ำไปพิมพ์ต้องอาศัยเครื่องมือต่าง ๆ นอกเหนือจากฝีมือของศิลปินเพิ่มมากขึ้น หนังสือในยุคนี้มีเนื้อเรื่องหลายประเภท คือ นิทานชาวบ้าน จินตนิยาย เรื่องเกี่ยวกับสัตว์ เรื่องผจญภัย ศิลปินผู้เขียนภาพประกอบเนื้อเรื่องหนังสือประเภทต่าง ๆ ดังกล่าว เป็นศิลปินที่เป็นผู้เขียนภาพอิสระ และเขียนภาพประจำสำนักพิมพ์เอกชน ยุคที่ ๕ ภาพประกอบได้ก้าวหน้าไป เป็นอันมากในยุคนี้เพราะการจัดให้มีการประกวดหนังสือสำหรับเด็กของหน่วยงานต่าง ๆ ภาพประกอบในยุคนี้จึงมีหลายลักษณะ ใช้สีหลายสี ใช้เทคนิคในการพิมพ์ที่ทันสมัย โดยเครื่องพิมพ์ออฟเซตเป็นส่วนใหญ่ และมีเนื้อเรื่องประเภทต่าง ๆ อย่างครบถ้วนทั้ง ๑๒ ประเภท ศิลปินผู้เขียนภาพประกอบที่มีชื่อเสียงในยุคนี้ เป็นศิลปินผู้เขียนภาพอิสระ เขียนภาพประจำสำนักพิมพ์เอกชน และเขียนภาพประจำสำนักพิมพ์ของรัฐ ทั้งยังมีจำนวนมากกว่ายุคก่อน ๆ อีกด้วย

จากประวัติความเป็นมาของภาพประกอบหนังสือภาษาไทยสำหรับเด็ก แสดงว่า ภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กได้มีความก้าวหน้า พัฒนาเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ จากภาพแกะไม้ ซึ่งใช้เทคนิคในการสร้างภาพด้วยฝีมือของศิลปินเพียงไม่กี่คน มีเนื้อเรื่องไม่กี่ประเภท ได้พัฒนาขึ้นไป เป็นภาพเขียนหลายลักษณะ ใช้เทคนิคในการสร้างภาพด้วยเครื่องมือและเครื่องพิมพ์ที่ทันสมัย โดยฝีมือของศิลปินที่มีความถนัดและความสามารถแตกต่างกันเป็นจำนวนมาก ตลอดจนมีเนื้อเรื่องประเภทต่าง ๆ กันถึง ๑๒ ประเภท พัฒนาการของภาพประกอบหนังสือภาษาไทยสำหรับเด็กที่ก้าวหน้าขึ้นมาเป็นลำดับนี้ สอดคล้องกับการวิจัยของเจิมพันธ์ กอวัฒนสกุล^๑ ซึ่งทำการศึกษาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของภาพประกอบหนังสือไทย พบว่า ภาพประกอบหนังสือไทยในยุคแรก ๆ เป็นภาพบล็อกไม้ และได้รับการปรับปรุงให้ดีขึ้นตามความเจริญก้าวหน้าของเทคนิคการพิมพ์

เกี่ยวกับชีวประวัติและผลงานของศิลปินผู้เขียนภาพประกอบหนังสือภาษาไทยสำหรับเด็กร่วมสมัย จำนวน ๔๐ คน ปรากฏว่า ศิลปินส่วนใหญ่เป็นศิลปินผู้เขียนภาพประจำสำนักพิมพ์เอกชน มีอายุระหว่าง ๓๑-๔๐ ปี มีความรู้และประสบการณ์ทางด้านศิลปะ โดยได้รับการศึกษาจากสถาบันศิลปะ ๒ แห่ง คือ วิทยาเขตเพาะช่าง และมหาวิทยาลัยศิลปากร ศิลปิน จำนวน ๔๐ คน นี้ มีความถนัดในการเขียนภาพซึ่งเป็นคุณสมบัติเฉพาะตัวหลายลักษณะแตกต่างกันไป คือ ถนัดในการเขียนภาพลายเส้น ภาพสีน้ำ และภาพการ์ตูน นับว่าสอดคล้องกับการศึกษาของสันหัต ศัลหพันธ์ ที่พบว่า ศิลปินมักเขียนภาพตามความถนัดของตนเอง เป็นสำคัญ โดยไม่คำนึงถึงว่าภาพนั้นจะเหมาะสมกับผู้อ่านหรือไม่^๒ จากผลของการวิจัยด้านนี้ จึงรับกับสมมติฐานของการวิจัยที่ว่า ศิลปินผู้เขียนภาพประกอบหนังสือภาษาไทยสำหรับเด็กส่วนใหญ่ นักเขียนภาพขึ้นตามแนวความคิด และความถนัดที่ตนเองมีอยู่

^๑เจิมพันธ์ กอวัฒนสกุล. "ภาพประกอบในหนังสือไทย," หน้า ๒๑๑-๒๑๔.

^๒สันหัต ศัลหพันธ์, "สำรวจความสามารถในการอ่านของเด็กนักเรียนชั้นประถม ๑-๔ โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย," หน้า ๓.

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ผลิตหนังสือภาษาไทยสำหรับเด็ก

๑. ควรมีการปรึกษาหารือกันระหว่างผู้เขียนเรื่อง ผู้เขียนภาพ และผู้ผลิตหนังสือภาษาไทยสำหรับเด็ก เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในการสร้างหนังสือสำหรับเด็กให้มีคุณภาพ เป็นไปในแนวทางเดียวกัน

๒. ควรทดลองใช้เทคโนโลยี หรือ สื่อในการเขียนภาพลักษณะใหม่ ๆ เพื่อสร้างเสริมคุณค่าให้กับหนังสือภาษาไทยสำหรับเด็ก

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ทำการวิจัย

๑. การวิจัยเกี่ยวกับศิลปะควรร่วมมือผู้เขียนภาพประกอบหนังสือภาษาไทยสำหรับเด็ก การศึกษาถึงศิลปะที่เป็นประชากรให้กว้างขวางกว่านี้ แล้วนำมาเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยตามอัตราส่วนของศิลปะแต่ละประเภท ซึ่งจะทำให้ความคลาดเคลื่อนในการวิจัยน้อยลง

๒. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามความคิดเห็น ถ้าสามารถสร้างให้อยู่ในมาตรา Interval Scale ได้อย่างจริงจังแล้ว ย่อมจะช่วยลดความคลาดเคลื่อนลงได้

๓. ควรใช้สถิติประเภทต่าง ๆ ที่เหมาะสม นอกเหนือไปจากสถิติที่ใช้ในการวิจัยเรื่องนี้บ้าง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรศึกษาว่า นอกจากภาพเขียน ๓ ลักษณะ คือ ภาพการ์ตูน ภาพลายเส้น และภาพสีน้ำ ที่เหมาะสมกับเนื้อเรื่องของหนังสือ ๑๒ ประเภทนี้แล้ว ยังมีภาพลักษณะใดอีกบ้างที่เหมาะสมกับเนื้อเรื่องของหนังสือสำหรับเด็ก เช่น ภาพพิมพ์ ภาพปะติด ภาพถ่าย เป็นต้น

๒. ควรศึกษาถึงหนังสือภาพสำหรับเด็กโดยเฉพาะว่า มีเนื้อเรื่องแบ่งออกได้เป็นกี่ประเภท และเนื้อเรื่องแต่ละประเภทนั้น ควรใช้ภาพประกอบลักษณะใดจึงจะเหมาะสมที่สุด